

Sorj Chalandon **periodista i escriptor**

“No hi haurà pau sense dignitat i justícia”

LA QUARTA PARET
Sorj Chalandon

Traducció:
Josep Alemany
Editorial: Edicions de
1984, Barcelona, 2014
Pàgines: 297
Preu: 20 euros

Representar *Antígona* en plena guerra a Beirut és l'objectiu de Georges, un director de teatre francès, militant d'extrema esquerra. Darrere hi ha la promesa feta a un amic, en Sam, que al final de la seva vida li demana acabar aquest projecte que tenia entre mans. Com en l'anterior novel·la, *Retorn a Killybegs*, l'escriptor i periodista Sorj Chalandon s'ha inspirat en la seva vida per escriure *La quarta paret* (premi Goncourt dels Instituts, 2013), una història que s'alimenta de la seva experiència com a periodista de guerra durant més de vint anys. Concretament la novel·la neix de la matança de Sabra i Xatila, el 1982, que va viure de prop.

Què va significar aquesta experiència?

Com a periodista de guerra t'acabes acostumant a veure morts al camp de batalla. La diferència amb Sabra i Xatila era que mai no havia assistit a una massacre de civils. Era la primera vegada que entrava en un camp de refugiats on totes les dones i nens havien estat executats per bala i ganivets. Aquell dia vaig saber que mai no veuria res pitjor: nacions tallats per la meitat. Vaig escriure els articles per al diari on treballava aleshores, *Libération*, però de seguida vaig saber que m'havien inoculat un verí del qual mai no em desfaria. El periodista ha d'explicar el que ha vist, no parlar del que ha sentit. No té dret d'explicar la seva vivència. El problema és que a la guerra del Líban, a la guerra Iran-Iraq, a Afganistan... em vaig dedicar a explicar com patien els altres, com ploraven i morien, i mai no parlava de mi. Any rere any, tornava a París amb emocions i llàgrimes que no sortien. Molt més tard, el 2005, vaig començar a escriure la novel·la, un cop havia reconstruït la meua família. Però no volia explicar el que viu un periodista, sinó prendre una certa perspectiva i una màscara. A la meua novel·la sobre Irlanda jo era Antoine; aquí sóc Georges, i sóc director de teatre. Prendre un personatge em permet tornar als llocs on no vaig plorar ni odiar perquè no hi tenia dret, però la novel·la em permet fer-ho. Durant anys vaig viure amb aquells morts al cap i funcionava, malament, però tirava endavant. Un amic meu, Jean Paul Mari, va fer un

documental, *Sense ferides aparents*, sobre el xoc posttraumàtic, i em va demanar participar-hi. Al principi no volia, però al final vaig acceptar i va ser parlant amb ell del que havia viscut que em vaig adonar que estava ple de llàgrimes. Així va sorgir *La quarta paret*.

És una novel·la d'amistat entre Georges, un militant d'esquerres una mica ingenu, i Sam, un jueu d'origen grec que ha escapat a la dictadura dels coronels. Com definiria la seva relació?

Georges sóc jo. També vaig ser militant i tots els enfrontaments de què parlo al llibre els vaig viure de jove. Però de vegades tenia dubtes i no estava segur del que feia, i aquesta part de llum l'he encarnat en el personatge de

L'islam és l'enemic dels autors dels l'atemptats

Durant anys vaig viure amb aquells morts al cap sense vessar llàgrimes

Sam. Vaig conèixer un Sam, un grec resistent que havia estat torturat i que havia vingut a França. Era un heroi per a nosaltres, però m'adonava que era algú més reposat perquè s'havia enfrontat a coses molt més dures i violentes, i per això era avar de mots i gestos. L'observava durant tot aquest període i trobava interessant quan deia que l'eslògan *Palestina viurà* era millor que *Palestina guanyarà*, perquè: contra qui guanyarà?, qui perdrà si Palestina guanya? Aquestes reflexions sempre eren brins de llum i no podia imaginar fer *La quarta paret* sense Georges, que corre i

viu, i en Sam al seu costat. És amiat, ben segur, però també fraternitat, i a més en Sam li fa de pare, una imatge que apareix en totes les meves novel·les i mòbseidex.

D'on va sortir aquesta idea una mica esbojarrada de fer una obra de teatre en plena guerra amb actors dels diferents bàndols?

Tenia clar que la persona que va a Beirut el 1982 no havia de tenir res a fer, per tant, no podia ser cap periodista, cap humanitari, cap metge, cap soldat. Volia que fos algú que viu en pau i bruscament es troba confrontat a la guerra. Va a manifestacions, s'enfronta amb la policia, creu que controla la violència, però quan es troba de cop i volta en l'autèntica guerra es torna com un nen espantat. El problema és: què fer al Líban el 1982? Vaig veure partits de futbol entre cristians i musulmans que duraven el temps d'una treva, però no en tinc ni idea de futbol i ho vaig descartar. Finalment vaig pensar en un artista i em vaig decidir per un director de teatre. El teatre permet portar un home a Beirut tot sol amb només uns papers a la butxaca que ha de distribuir. Sabia d'entrada que no aconseguiria muntar l'obra; no és cap film americà que acaba bé, i no trobarem els militars dient: "És fantàstic això del teatre, millor que la guerra!" És inversemblant, ridícul. Georges creu en el projecte perquè Sam hi creu. Arriba a convèncer els diferents bàndols, fins i tot els xiïtes, encara que la seva religió els prohibeix actuar... Potser és una idea esbojarrada, però jo poso també en escena Georges i aquests actors, i sóc l'únic que sap que el mes de juny de 1982, quan comencen els assajos, Israel atacarà el Líban i que al setembre hi haurà Sabra i Xatila. Doncs l'envio conscientment a aquest lloc del qual no tornarà.

També hi ha el simbolisme de la quarta paret que en teatre separa la ficció i la realitat.

Sí, i protegeix els actors dels espectadors, dels sorolls i els riures, dels xiulets, dels aplaudiments... però hi ha altres parets. Georges tira a terra diferents murs, el que separa l'adolescència de la maduresa, la pau i la guerra, però del que no se n'adona és que cada vegada que n'enderroca un, aquest es reconstrueix rere seu. I la quarta paret que enderroca és la que separa la vida i la mort, i ho fa quan decideix